

ETH DIARI

Numerò 51
Dimenge 7 de març 1999

HUELHETON

DIARI

D'ARAN

Prètz: 50 pessetes

BON RESULTAT EN ARAN DES PRIMÀRIES QUE LEGITIMEN MARAGALL COMA CANDIDAT ARA GENERALITAT

Pendent es ueit ores que restèc dubèrt eth collègi electorau des primàries, enes locals de Vielha d'Unitat d'Aran, i auèc un 'goterèr' de militants e simpatisants que venguèn a votar entà ratificar eth candidat Pasqual Maragall. Enes darrères ores s'intensifiquèc era votacion, mès ath delà siguec de besonh perlongar ua ora mès es votacions entà atier es trucades de diuersi simpatisants tamb ganes de votar, mès estacadi as oraris comerciaus des botigues e que non podien vier abantes. Delà d'açò era dubertura s'alonguèc entà pr'amor de daurir es urnes ath madeish temps qu'es auti collègis electoraus de Catalonha.

En tot sondejar es votants descurbiem qu'ath delà de ratificar eth candidat, eth hèt de vier a votar les representatue ua accion de militància activa, e se persutàuem mès sus çò que venguèn a hèr, era idia generau ère era de "complir ua obligacion civica e ciutadana". Es paraules deth secretari d'organizacion, Francés Boya, resumien eth sens generau: "Volem hèr politica, volem participar activament e aguestes primàries representen açò, e qu'ei ua naua manèra de hèr politica".

En collègi electorau i auie dues urnes: ua tàs militants e ua auta tàs simpatisaires.

Militants deth PSC (era minoria) e ua majoritat àmplia de

militants d'Unitat d'Aran, d'ua forma disciplinada anèren passant pes urnes. Tanben i aguec un bon nombre de ciutadans des nomentadi "simpatisants" que s'impliquèren en procès e, ath delà, se 'retratèren' personaument, perque dempús de votar aumpliren un huelheton a on deishauen totes es sues donades personaues entà que, posteriorament, auessen era oportunitat de recèber mès informacion.

Entà Francés Boya "es primàries non son ua operacion de publicitat, perque maugrat que non i age candidat alternatiu se met en practica ua filosofia que despasse era rivalitat de dus candidats".

Es dirigents d'Unitat d'Aran considèren es primàries un exit que servís entà botjar mès gent qu'era estrictament militanta deth partit. Perque, segontes didien: "es partits son obsolets e cau plataformes mès àmplies que responguen as besonhs territoriaus e sectoriaus".

Eth president d'Unitat d'Aran, Emili Medan, totaument satisfèt dera votacion, la ve com "un acte civic que demòstre es enormes ganes de participacion", e ath delà comentèc: "s'auem en compde que sonque i auie un lòc entà votar, qu'ère Vielha, e que obligaue es votants a desplaça-se, maugrat eth temps e maugrat que non èren ues eleccions de confrontacion, ei un bon resultat de supòrt ath candidat deth cambi".

CHIFRES OFICIAUS DES PRIMÀRIES EN ARAN

(Militants d'Unitat d'Aran/PSC)

cens de votants	183	(excluidits menors e militants de dehòra d'Aran)
participacion	40%	
militants	72	
simpatisants	51	

ETH PSC REFRENDE EN TOTA CATALONHA ERA CANDIDATURA DE PASQUAL MARAGALL ARA PRESIDÈNCIA DERA GENERALITAT

Pasqual Maragall siguec elegit formaument delànet, candidat deth PSC entara presidència dera Generalitat en auer recebut 59.743 vòts enes primàries organisades peth partit, 31.208 des quaus sigueren de ciutadans que non èren ne militants ne simpatisaires registradi.

RESULTAT DES ELECCIONS PRIMÀRIES EN TOTA CATALONHA

	Votants	Nuls	%	Valids	Blanc	%	P.Maragall	%
Afiliats/des	15593	8	0,05	15.585	114	0,73	15.471	99,27
Simpatisants	13152	12	0,09	13.140	76	0,58	13.064	99,42
Ciutadans/nes	31505	25	0,08	31.480	272	0,87	31.208	99,13
Totau	60250	45	0,07	60.205	462	0,76	59.743	99,24

EDITORIAU

HÈR POLITICA

Inclús es adversaris an de constatar qu'ager 'quauquarren' politic passauè en Aran.

Qu'en plia guitèra generau uns ciutadans deth país se desplaçen entà votar, de manèra simbolica, un candidat com Maragall, entà competir tara presidència dera Generalitat, ei quauquarren mès qu'ua operacion publicitària.

Qu'aguestes primàries son publicitat ei vedible, mès qu'ath delà a estat ahiscar ua militància qu'en Aran ei prohondamet dromida.

En toti es partits i a ua desmobilisacion vedibla e, sustot çò que i a ei era mala idia de pensar, que son es politics professionals, coma se ditz: "aqueri que cruben", es qu'an de hèr era politica.

Sonque calerie deishar es 'causes de minjar' a ua classe politica aranesa com auem!

Eth ciutadan n'a era obligacion d'exigir as 'sòns' politics, atau com 'as auti' -perque se guanhen devien representants de toti-, qu'actuen en politica coma professionals ben preparadi.

Era educacion des nòsti hilhs, assegurar ua economia tamb possibilitats de ganhà-se ben era vida, assegurar ua bona planificacion urbanistica atau com assegurar un respècte tath país en generau, son qüestions que non pòden èster gestionades per aprendissi o politics amateurs.

Ne tamb bona hè, ne tamb leugeresa -entà mèter es dus extremes- non se pòt pas governar ne hèr politica en generau, perque ei ua plan grana negligència e ua profunda fraude tath ciutadan. (D'açò non n'escape era oposicion, qu'en democràcia ei ua importanta figura politica).

Toti saben qu'arrès anarà tara preson per auer aplicat ua politica dolenta o mal gestionada, e se non ei corrupte e non met era man ena 'caisha', eth politic jamès non serà 'empaperat'. Mès que i a ua responsabilitat morau e politica dera quau ne son responsables aguesta sòrta de politics.

Es ciutadans podem sancionar eth politic non votant-lo, açò qu'ei vertat; mès tanben ei vertat qu'era mediocritat deth politic la cau 'tier' perque diden que "i a çò que i a", o que "sonque i a era cera que creme".

Mès deuant aguest reau problèma que cau exigir mès.

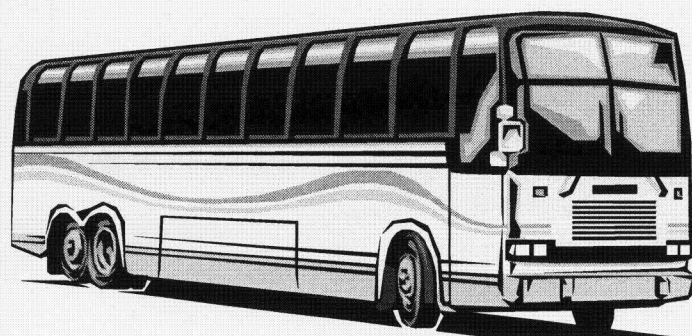
Un politic que non liege, que non sàpie arren dera societat dera informacion, que se pèrde entre numeròs, que non entengue bric arren d'economia ne de leis, non aurie de sèir en cap de lòc public perque ei ua irresponsabilitat. Non i aurà assessors, per plan que n'i age, ne secretaris e tecnicos que caperen era sua inutilitat entath cargue.

Mès ath delà, en un país com eth nòste eth politic a d'auer ues autes qualitats deth tot besonhoses. Qué ei çò que mos hè singulars? Qu'èm en un país en plia fase d'institucionalizacion nacionau, de normalizacion d'ua cultura e d'ua lengua, e açò obligue a auer un tipe de politic tamb ua àmplia capacitat de dialòg e pacte. Non i a cap de país deth mon que, ena madeisha situacion com se tròbe Aran, se n'age gessut sense eth consens de totes es fòrces politiques, que vò dider era soma de totes es sensibilitats.

Per tant, totes aqueres politiques impausades per estrictes majoritats, en tempsades istoriques d'assolidament nacionau, son perilhoses perque non produïssen assolidaments tamb perspectiva de futur. E coma que toti s'aumplissen era boca -maugrat

(Contunhe darrèr)

COMENCE A RODAR ER AUTOCAR DES ESTUDIANTS

As 18 ores d'aué comence eth servici de çò que se nomena er *autocar des estudiants*, que non ei sonque un nau servici especiau d'autobusi Vielha-Lhèida qu'a metut es dimenges pera tarde era empresa Alsina Graells.

Previst entàs mesi de març, abriu, mai e junh s'aufrís un servici nomenat especiau que recuelh

viatgèrs en Vielha (18 ores), Vilalher (18,35), Pònt de Suert (18,45) enquiara sua arribada en Lhèida as 20,45 ores.

S'anòncie coma "servici e oraris provisionaus", mès demoram que lèu s'acabe aguesta provisionalitat entà qu'es nòsti estudiants poguen planificar des d'aué eth sòn futur transport.

Transcriguí eth comunicat dera Associacion des Estudiants Kurds (Colònia, Alemanha)
Fax/tel: 49 221 24 04 17 1 E-mail: YXK@YXK.com

“Er Estat turc a dejà enes mans era sang deth pòble armenian. Non solidarizà-se internacionalaments damb era luta kurda serie signar a Turquia un chèc en blanc entà que contunhe damb era aniquilacion deth pòble kurd. A compdar de 1978 eth PKK (Partit des Trabalhadors de Kurdistan) lute contra er imperialisme turc. En Turquia èster kurd vò dèder non èster arren ne arrés. Er intent contunhat d'eliminar era identitat d'aguest pòble se tradús a trauers des mejans mèis diuersi, coma era proibicion dera lengua e des expressions pròpries. Aguestes proibicions non an solet un caractèr juridic, mèis que son actualizadas dia a dia pera repression policiua e militar. Era guèrra bruta portada peth govèrn turc non sonque a deishat coma resultat mèis de 40.000 mòrti a compdar de 1984, mèis tanben a desplaçat a milions de personas, poblants

fugitius des zònes de combat. Molti d'eri an estat obligadi a refugià-se en exil. Ad açò s'ahig era destruccion sistematica de poblacions (aué mèis de 3.000). Aguest terrorisme d'Estat pòrte ena sua accion tot tipe de violacions des drets umans. Er exercit e es “esquadrons dera mòrt” son es braci visibles d'un Estat que diàriaments aufen, ataque e violè es drets umans fonamentaus des sòns ciutadans (cf. Infòrme d'Amnesty International). A. Ocalan auie dejà anonciat un cessament unilateral deth huec eth 1-9-98 coma ua mòstra de bona voluntat. Er Estat turc non semble auer interès en ua solucion pacifica deth conflicte. En aguestes condicions era extradicion deth lider kurd entà Turquia ei ua condemna de mòrt assignada d'auança. Per aquerò aperam a totes es organizacions de Drets Umans, toti es partits politics e agropacions diuerses a solidarizà-se damb eth pòble kurd per mejan de demandes adreçadas ath govèrn turc en contra dera tortura e dera pena de mòrt, entà un judici just ath deuant de tribunaus internacionaus imparciaus sotmetudi a observacion, entà ua iniciatiua internacionau entà resòler eth problèma kurd. Dera madeisha manèra pregam as partits politics e

agropacions politics eth plantejament, a trauers des sòns representants ath deuant des govèrns respectius, d'un posicionament oficiau en relacion damb era grèu situacion des Drets Umans en Turquia e especialaments en relacion damb eth cas kurd.

Prumèr Ministre turc: Basbakanlik Ecevit
tel: 00 90 312 418 90 56 fax: 417 04 76
Ministre d'Exteriors tel: 00 90 312 287 16 65 fax: 287 88 11
Ministre de Justícia tel: 00 90 312 419 13 31 fax: 418 63 61
Èm a disposicion entà quinsevolh pregunta o entà quinsevolh informacion que pogatz auer de besonh.”

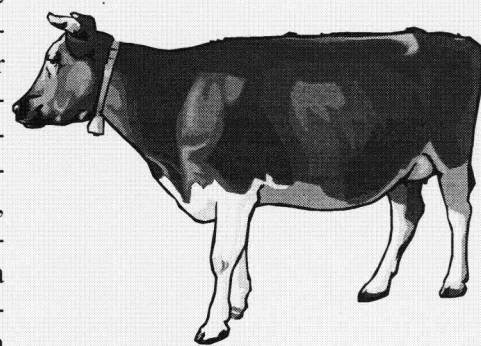
Me demani se era Generalitat a ua posicion clara en çò que tòque ad aguesta qüestion. Hèr ua prononciacion de denòncia e ath madeish temps dèder que non serien disposadi a cedir es installacions deth Parlament de Catalonha (de forma pàriera a çò que hèn es bascos) non semble cap de posicion clara. Ne saben, de dar es condolències, mèis non semble que volguen comprometé-se contra eth criminau. Dempús diden peth mon qu'auem

patit ua dictadura de quaranta ans e qu'auem un compromís, eca... Jo è trenta ans, çò que vò dèder qu'è viscut pògui ans d'aquera dictadura. Me'n brembi deth dia que Franco se morigüec perque en collègi mos dèren hèsta. Mès non cau cap qu'arrés me dongue cap de leçon sus es actituds que cau prèner ath deuant dera violacion des Drets Umans, e non voler passar des accions simboliques contra er extermini d'un pòble damb era desensensa des interessis economics ac veigui indigne. Dilhèu cau que quauquarrés rebrembe ara Generalitat se quina ei era istòria d'aguest país, e dilhèu cau qu'açò comence “per baish”, ath nivèu des ajuntaments, ath nivèu de... Serie domatge que de quaranta ans de repression viscuda non ne demore sonque bèth argument electorau (e encara quan es relacions damb eth PP non siguen tan bones), o bèth ressentiment irracional contra tot çò que hèsqe flaira d'espanhòu, e non n'agen aprenut arren. Qui botgèc un dit per nosati ena Euròpa d'aqueri quaranta ans? E ara que nosati ja èm un shinhau mèis grani... vam a barrar es uelhs tanben?

Jordi Suïls.

80.000 AGRICULTORS SE MANIFESTEN EN MADRID CONTRA ERA "AGENDA 2000"

Era Asociación Agraria de Jóvenes Agricultores (ASAJA) arremassèc en Madrid uns 80.000 agricultors e ramaders entà protestar pera reforma dera Politica Agrària Comuna (PAC) e era Agenda 2000, e exigir ath Govèrn "fermetat" enes tractes que s'amien en Brussèlles. Era arremassada, tara quau i assistiren representaires de totes es comunitats autonòmes, comencèc as onze deth maitin ena plaça dera Republica Argentina, entà recórrer tot eth carrèr Serrano, ua des principaus vies deth caplòc, en tot acabar tath torn des dues deuant dera sedença deth Ministèri d'Agricultura, en Atocha. Abantes, es productors s'arturèren ena ambaishada d'Estats Units entà hèr veir eth sòn refús pera politica d'aguest país en nomentada "guèrra deth *banano*" e apuar atau es platanèrs canaris, que son representadi per uns 300 agricultors. Era manifestacion sigüec entestada per ua maquina recuelhadora de sèt mètres de longada, entorada per dètz tractors e diuerses vaques, que deishauen pas as agricultors representanti des desparières comunitats autonòmes, plaçadi per orde alfabetic. Ena primèra linha se plaçauen es membres dera Comission Executiuua dera organizacion de Joeni Agricultors, que portauen era pancarta "Por el futuro de nuestra profesión". En acabar era protèsta, e ja deuant dera sedença deth Ministèri d'Agricultura, es lidèrs agraris se dirigiren as

amassadi e, posteriorament, se trobèren tamb era ministra d'Agricultura, Loyola de Palacio, ara quau autregèren un document tamb es demanes d'ASAJA. Aguesta associacion tròbe qu'era propòsta dera Comission Europèa qu'actuaument se negòcie en Brussèlles, encastrada ena Agenda 2000, carregarà pèrtes as agricultors e ramaders espanhòus per valor de 109.396 milions de pessetes ar an. D'aguest volume, 58.420 milions corresponderien a coitius erbacis, 18.976 ath sector leitèr e uns 32.000 ath vacum de carn. Considèrè que 150.000 personas deisharien de trabalhar en camp se s'aprovèsse era reforma tau coma ei plantejada, atau coma mèis de 300.000 jornaus annaus.

EDITORIAU

HÈR POLITICA (Contunhacion)

que se'n moquen cada dia-, Aran ei per dessus des partidismes. Hèr politica ei ua causa seriosa; convidar a participar entà hèr politica ei ua practica prohondament democratica que pòt oxigenar era nòsta Val deuant de tan de cacic e '*matón*' qu'aucupe cargues publics. Cap politic non escape dera responsabilitat civica d'illusionar entara politica ath ciutadan, e de servir aguest ciutadan com un bon professional; senon ei un vulgar pògapena.

ETH CROTZAT DETH DIMENGE

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	■								
2					■				
3				■					
4					■				
5						■			
6				■			■		
7		■						■	
8				■		■			
9	■								
10							■		
11			■						
12					■				

per Cisko

lòmbia. 500. Institut d'Ensenhament Segondari. 9. Vocau piramidau. Estatjanta d'Andalosia. 10. Accion femenina de dictar. Nòm d'òme que, se se garde ath revès, ei eth nòm deth sòn 'darrèr'. 11. Virabocat: Institut Nacionau d'Estadistica. Arriu centreeuropèu que sonque ei 'blu' musicaument parlant. 12. Amassada de personas que, jos era direccion d'un lidèr carismatic, seguissen ua particulara doctrina religiosa. Diccionari Nharro Aramèu-Occitan.

Verticaus: 1. Forenes, grègues qu'an era cara marregada. 2. Espòrt aquatic. Mieis inèpte sonque. 3. Qu'a anemia, eth. Er òme dera

Orisontaus: 1. Accion de narrar. 2. Relatiu ath can. Modèu de coche tamb eth quau pòs demanar era lua. 3. Mieja atencion. Severitat inflexible aplicada per Igor. 4. Era hemna de Ramon. Universitat Centrau de Madrid. 5. De dreita a quèrra: hemna importanta d'un pòble qu'a fòrça influéncia enes ahèrs politics. En centre geografic de Castilhon. En gèsser dera Arièja, o en entrà-i. 6. Prefixe que designe un cargue justament peth dejós deth sòn superior. Afirmacion que trapam en Ròcafòrt. D'enlà tad aci: pronòm chinés. 7. Institut Occitan. Brestèc, expression qu'injùrie a Diu. Vocau anorexica. 8. Ràdio Nacionau de CO-

cacica. 4. Mamifèr der orde des perissodactius dera familha des rinocerotids. Era 19au letra der alfabet occitan. 5. Un REINE desvocalisat. Simbèu quimic deth sòdi. Era fin d'un libre quin sigue. Donada mieis dadaïsta. 6. Vocau que ges de Vila e entre en Aubèrt. Sinonim de condada. 7. Capensús: er Indèx de Prètzi ath Consum. Letra C. Dubèrt de... en... 8. Er os mèis coneishut e panaire deth Parc de Yellowstone. Eth corrupte Comitè de Samaranch. 1. 9. Aulòc, tohut. Vocau centrau. Capensús: hè abús. 10. Aguesta accion lingüistica non ei cap acabada encara.

**SOLUCION
DETH
CROZAT
DETH
DARRÈR
DIMENGE**

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
1	B	R	I	C	O	L	A	T	G	E
2	A	I	M	A	R	A	N	■	R	O
3	R	O	I	■	Q	U	O	R	U	M
4	C	M	T	■	U	A	S	S	I	■
5	E	■	A	H	E	R	S	■	D	O
6	L	I	R	E	S	■	A	B	■	M
7	O	N	A	S	T	I	C	E	■	C
8	N	E	S	■	R	A	R	A	■	U
9	I	M	■	V	A	■	A	N	N	E
10	S	■	P	E	■	A	C	■	O	U
11	M	A	R	I	E	S	■	A	T	S
12	E	M	O	R	R	A	G	I	A	■

Edite ETH DIARI
Familia Colomines
Centre d'estudis VIVENCIA ARANESA.
Aula Euròpa des Pirinèus (Val d'Aran)
Carrèr Doctor Manel Vidal
locau num. 5
(Darrèr edifici/ Ath cant der Espitau)
25330 Vielha-Val d'Aran
Telefon: 973641772
Fax: 973640871
E-mail vivenciaaranesa@ctv.es

Editor e director: Joan-Ramon Colomines-Companys.
e-mail: jrcc@apdo.com

Informatica e dessenh: Marc Colomines i Nadal.

Equip de correctors: Xavier Gutierrez.

Equip comercial: Ramon Agulló i Teixidor.

Impression: Xerox's Document Center 220 ST d'ETH DIARI
en Vielha. Tirada: 1000 exemplars.